

Voltooid verleden tijd?

Gedurende vrijwel de gehele periode voor 1900 waren de plaatsen Brunssum, Heerlen, Hoensbroek en Voerendaal kleine woonkernen. Deze woonkernen hebben veelal wortels die in de Romeinse tijd lagen. Het waren nederzettingen ontstaan op plekken waar Heerbanen (oude Romeinse wegen) elkaar of een waterloop zoals de Geleenbeek of de Caumerbeek kruisten. Het omringende land was leeg en werd voornamelijk gebruikt voor agrarische doeleinden.

Aan het begin van de twintigste eeuw kwam aan deze situatie in bijzonder rap tempo een eind. Diverse mijnen openden de deuren en vele duizenden mijnwerkers van heinde en ver trokken naar deze omgeving. Het gevolg van deze enorme toestroom aan mensen was dat er een groot tekort kwam aan woningen. Er werden wel woningen gebouwd in de oude woonkernen, maar die leverden te weinig woonruimte op. Gevolg was dat er soms mijnwerkersgezinnen met vijf kinderen op één kamer van vijf bij drie meter moesten leven.

Er werd een oplossing gevonden in de zoge-

naamde tuindorpen, in deze regio ook wel koloniën genoemd. In deze koloniën konden mijnarbeiders met hun gezin in gelijksoortige huizen hun intrek nemen. Deze koloniën werden buiten de bebouwde kom gebouwd en wel met een aantal redenen. Ten eerste moesten de mijnarbeiders op loopafstand van de mijn wonen. Daarnaast zou de schone buitenlucht de mijnwerker goed; de stad werd voor de arbeider gezien als een bron van ziekte en van moreel en zedelijk verval. En ten derde speelde mee dat de grond buiten de bebouwde kom goedkoper was.

De mijnwerkerskoloniën vormen momenteel de verschillende wijken die Heerlen, Hoensbroek, Brunssum en Voerendaal rijk zijn. Na de sluiting van de mijnen zijn delen van veel koloniën gesloopt en in sommige gevallen juist gerestaureerd en ook nog als zodanig herkenbaar aan de namen die ze dragen en de karakteristieke bouwstijlen van de huizen.

ENKELE VOORBEELDEN VAN KOLONIËN: Treebeek (Brunssum / Heerlen).

De kolonie Treebeek werd gebouwd tussen 1911 en 1922. Het was een ruim opgezette kolonie rond het Treebeekplein waaraan diverse openbare voorzieningen werden gebouwd zoals winkels, scholen, de kerk en een casino. De wijk was vrij groot en bedoeld voor het personeel van de staatsmijnen Emma en Hendrik. De indeling en het uiterlijk van de woningen was gebonden aan de hiërarchische positie van de mijnwerker in het bedrijf.

Leenhof (Heerlen).

De koloniën Leenhof I en Leenhof II, gebouwd in de periode 1905 – 1907, waren samen met Musschemig de eerste drie koloniën die gebouwd zijn door de Oranje Nassau Mijnen. Het ontwerp is sterk beïnvloed door Duitse stedenbouw gezien de rechte, brede straten met her en der verspreid een plein. Op het eerste gezicht lijkt deze kolonie wel een kampement te zijn.

Maria Christina wijk (Heerlen).

Deze kolonie werd gebouwd in 1941 voor Duitse mijnarbeiders die de mijnexploitatie van de Nederlanders zouden gaan overnemen. De wijk werd gebouwd vanuit het nationaal socialistische ideaal en staat ook bekend als de Hermann Göringkolonie. Naast woningen werden er ook partijgebouwen gebouwd en een exercitieterrein aangelegd.

De Slak (Hoensbroek) was de eerste kolonie van de staatsmijnen en was door de bekende architect Jan Stuyt ontworpen. Een gemetselde poort vormde de toegang tot het besloten complex. De opzet is intiem, kleine woningen kort opeen gegroepeerd rond pleintjes en hofjes. Er werden pomphuisjes geplaatst waaruit water gehaald

kon worden, aansluiting op het waternetwerk zou nog enige tijd op zich laten wachten. In 1922 werd de wijk uitgebreid door architect F.W. de Rooij.

Laurentiusplein (Voerendaal).

Deze kolonie werd door J. Stuyt ontworpen. De eerste woningen werden in 1913 opgeleverd en de rest in 1921. De huizen zijn verschillend van bouw door variaties in dakvormen en imitatievakwerk bij de topgevels. De wijk is recentelijk geheel gerenoveerd.

MEER INFORMATIE

Rijckheyt is de archiefdienst voor de gemeenten Heerlen, Nuth, Simepveld en Voerendaal en is het centrum bij uitstek als u meer wilt weten over de geschiedenis van deze regio. De studiezaal van Rijckheyt is geopend van dinsdag tot en met vrijdag van 10.00 tot 17.00 uur en op zaterdag van 12.00 tot 16.00 uur. In de maanden juli en augustus zijn wij op zaterdag gesloten. Kijkt u eens op www.rijckheyt.nl voor meer informatie.

Rijckheyt
centrum voor
regionale geschiedenis